

Asia: 1/41/2016

Lausuntopyyntö yleisen tietosuoja-asetuksen täytäntöönpanotyöryhmän (TATTI) mietinnöstä ja työryhmän ehdotuksesta hallituksen esitykseksi uudeksi tietosuojalaksi

1 luku. Yleiset säännökset

Yleiset kommentit

Kuopion museokeskuksen kolmen museon, Kuopion taidemuseon, Kuopion luonnontieteellisen museon ja Kuopion kulttuurihistoriallisen museon kokoelmissa on yhteensä noin 2 miljoonaa henkilötietoa valokuvina, esineistön dokumentaatiotietoina, näytteiden dokumentaatiotietoina ja arkistomateriaaleina. Tietojen käsittelyoikeuksia ei useimmiten ole materiaalien vastaanoton ja kokoelmiin liittämisen yhteydessä ennen 2000-lukua kysytty tai kirjattu. Oletuksena on ollut, että museokokoelmiin liitetyt materiaalit on materiaalin luovuttajan taholta haluttu luovuttaa yleisen edun mukaiseen käyttöön. Esim. Kuopion kulttuurihistoriallisen museon kuva-arkistossa lahjoittajan nimen käsittelyoikeutta on kysytty lahjoitusasiakirjassa vasta vuodesta 2000 alkaen.

Tämän vuoksi EU:n yleistä tietosuoja-asetusta täydentävässä kansallisessa tietosuojalainlaissa on huomioitava suomalaisten kulttuuriperintöorganisaatioiden (arkistot, kirjastot, museot) toiminta.

Valmisteilla oleva kansallinen tietosuojalaki vaarantaisi toteutuessaan suomalaisten kulttuuriperintöorganisaatioiden (museot, arkistot ja kirjastot) toiminnan. Oikeusministeriön lausunto ei huomioi kulttuurihistoriallisen aineiston keräämiseen, tallentamiseen ja käytettäväksi saattamiseen liittyviä erityispiirteitä.

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Kuopion museokeskuksen lausunto kansallisesta tietosuojalaista.

Kuopion museokeskuksen kolmen museon, Kuopion taidemuseon, Kuopion luonnontieteellisen museon ja Kuopion kulttuurihistoriallisen museon kokoelmissa on yhteensä noin 2 miljoonaa henkilötietoa valokuvina, esineistön dokumentaatiotietoina, näytteiden dokumentaatiotietoina ja arkistomateriaaleina. Tietojen käsittelyoikeuksia ei useimmiten ole materiaalien vastaanoton ja

kokoelmiin liittämisen yhteydessä ennen 2000-lukua kysytty tai kirjattu. Oletuksena on ollut, että museokokoelmiin liitetyt materiaalit on materiaalin luovuttajan taholta haluttu luovuttaa yleisen edun mukaiseen käyttöön. Esim. Kuopion kulttuurihistoriallisen museon kuva-arkistossa lahjoittajan nimen käsittelyoikeutta on kysytty lahjoitusasiakirjassa vasta vuodesta 2000 alkaen.

EU:n yleistä tietosuoja-asetusta täydentävässä kansallisessa tietosuojalaissa on huomioitava suomalaisten kulttuuriperintöorganisaatioiden (arkistot, kirjastot, museot) toiminta.

Valmisteilla oleva kansallinen tietosuojalaki vaarantaisi toteutuessaan suomalaisten kulttuuriperintöorganisaatioiden (museot, arkistot ja kirjastot) toiminnan. Oikeusministeriön lausunto ei huomioi kulttuurihistoriallisen aineiston keräämiseen, tallentamiseen ja käytettäväksi saattamiseen liittyviä erityispiirteitä.

Kansallinen liikkumavara käytettävä

Kuopion museokeskus on huolissaan siitä, että mietinnön perusteella kansallisessa lainsäädännössä jätetään käyttämättä se liikkumavara, jonka EU:n tietosuoja-asetus itsessään mahdollistaisi. Lisäksi uudessa laissa jätetään käyttämättä mahdollisuus nykyisen henkilötietolain sisältämien ja digitalisaatiosta aiheutuneiden puutteiden korjaamiseen.

Nykyinenkin henkilötietolaki on ristiriitainen esimerkiksi opetus- ja kulttuuriministeriön tiedon saatavuuden ja tieteen avoimuuteen liittyvien tavoitteiden sekä eduskunnan sivistysvaliokunnan (SiWM 13/2016 vp) linjauksen kanssa. Julkisilla varoilla toteutetuissa digitalisaatio- ja digitointihankkeissa aineistojen saavutettavuus ja avoin data ovat keskeisiä lähtökohtia ja usein edellytyksiä rahoituksen saamiselle. Tietosuojalakiluonnos vesittää myös opetus- ja kulttuuriministeriön Avoimen tieteen ja tutkimuksen hankkeen, jonka tavoitteena on, että Suomi nousee johtavaksi maaksi tieteen ja tutkimuksen avoimuudessa ja että avoimen tieteen mahdollisuudet hyödynnetään laajasti yhteiskunnassa. Avoin tieto edellyttää, että aineistoja voidaan avata mahdollisimman laajasti.

Uusi tietosuojalaki korostaa lain aktiivista toteuttamista. Lisäksi lain noudattamiseen aktivoidaan taloudellisten sanktioiden uhalla. Nämä lainsäädännön kiristykset johtavat muistiorganisaatioissa todennäköisesti huomattaviin näyttö- ja käyttörajoituksiin ja jopa kokonaisten julkisella rahoituksella tuotettujen yhteisten palveluiden alasajoon. Tämä alasajo tarkoittaa esim. Kuopion museokeskuksen osalta kaikkien alle 100 vuotta vanhojen henkilökuvien poistamista, joissa on tunnistettavia ei-julkisuuden henkilöitä, museoidemme verkkopalveluista.

Kuopion museokeskus on huolissaan termien epätasällisyydestä. Lausunnolla olevaa tietosuojalakia on täsmennettävä ja selkiytettävä historiallisia tutkimus- ja muita tarkoituksia varten myönnettävien poikkeusten osalta. Lausunnolla olevassa lakiluonnoksessa esitetään poikkeuksia ”yleisen edun mukaista arkistotarkoitusta” varten tallennetulle ja käytettävälle tiedolle. Tältä osin tarkennusta kaipaa, mitä tarkoitetaan ”yleisellä edulla” ja millaisten toimijoiden katsotaan toteuttavan yleistä etua. Lisäksi termi arkistointitarkoitus on liian epämääräinen ja kapea. Selkeämpää olisi käyttää kokonaisuutta arkistointi ja kokoelmien hoito ja todeta yksiselitteisesti, että tähän liittyvät poikkeukset koskevat ammattimaisesti hoidettuja museoita arkistojen ja kirjastojen lisäksi.

Kuopion museokeskus odottaa selkeää tulkintaa siitä, mitä oikeuksia ja mahdollisia rajoituksia museoilla on lakiehdotuksessa mainittujen ”erityisten henkilötietojen” (nykylainsäädännön tarkoittamien arkaluonteisten tietojen) käsittelyssä. Kuopion museokeskuksen museoiden kokoelmissa on aineistoja esimerkiksi romaneista, maahanmuuttajista ja vammaisista sekä sukupuoli- ja seksuaalivähemmistöistä. Jos lakia tulkitaan tiukimman mukaan, myös suomalaisuus on etninen eli arkaluonteinen tieto.

Lausunnolla oleva lakiluonnos toteaa yksiselitteisesti, että laissa mainitut rajaukset koskevat vain eläviä henkilöitä. Tämä on selkeä ja tärkeä raja. Käytännössä museoiden on kuitenkin mahdotonta tietää esimerkiksi sitä, ovatko valokuvissa olevat henkilöt tietojen käsittelyn aikaan eläviä vai kuolleita.

Tietojen käsittelyä koskevat poikkeukset mainittava selkeästi

Kuopion museokeskus edellyttää, että edellä mainittujen määrittelyjen tarkennusten lisäksi lakiin tulee selkeä ammatillisia museoita rekisterinpitäjänä koskeva maininta, jolla mahdollistetaan henkilötietojen käsittely museoiden lakisääteisen ja sääntömääräisen tehtävän täyttämiseksi kulttuuriperintöaineistojen tallentamisessa, tutkimisessa ja esille saattamisessa. Museot on myös rajattava lakiesitykseen sisältyvien taloudellisten sanktioiden ulkopuolelle. Sektorilainsäädännöllä esimerkiksi museolaissa voidaan määritellä ammatillisen museotoiminnan kriteerit.

Lisätietoja:

Aija Jaatinen

Kuopion museokeskuksen päällikkö

p. 017-182 634, 044 718 2634

aija.jaatinen@kuopio.fi

2 luku. Käsittelyn oikeusperuste eräissä tapauksissa

Yleiset kommentit käsittelyn lainmukaisuutta koskevasta 3 §:stä.

-

Yleiset kommentit erityisiä henkilötietoryhmiä koskevasta 5 §:stä ja rikostuomioita ja rikkomuksia koskevasta 6 §:stä.

Kuopion museokeskus odottaa selkeää tulkintaa siitä, mitä oikeuksia ja mahdollisia rajoituksia museoilla on lakiehdotuksessa mainittujen ”erityisten henkilötietojen” (nykylainsäädännön tarkoittamien arkaluonteisten tietojen) käsittelyssä. Kuopion museokeskuksen museoiden kokoelmissa on aineistoja esimerkiksi romaneista, maahanmuuttajista ja vammaisista sekä

sukupuoli- ja seksuaalivähemmistöistä. Jos lakia tulkitaan tiukimman mukaan, myös suomalaisuus on etninen eli arkaluonteinen tieto.

Tietoyhteiskunnan palvelujen tarjoamiseen lapselle sovellettavan ikärajan tulisi olla:

-

Ikärajaa koskevat perustelut

-

3 luku. Valvontaviranomainen

Yleiset kommentit suullista käsittelyä seuraamuslautakunnassa koskevasta 16 §:stä

-

Muut yleiset kommentit valvontaviranomaista koskevasta 3 luvusta.

-

4 luku. Oikeusturva ja seuraamukset

Yleiset kommentit käsittelyn viivästymistä koskevasta 23 §:stä.

-

Tulisiko yleisen tietosuoja-asetuksen 83 artiklan mukaisia hallinnollisia sakkoja voida kohdistaa myös viranomaisiin ja julkishallinnon elimiin?

ei

Perustelut

Uusi tietosuojalaki korostaa lain aktiivista toteuttamista. Lisäksi lain noudattamiseen aktivoidaan taloudellisten sanktioiden uhalla. Nämä lainsäädännön kiristykset johtavat muistiorganisaatioissa todennäköisesti huomattaviin näyttö- ja käyttörajoituksiin ja jopa kokonaisten julkisella rahoituksella tuotettujen yhteisten palveluiden alasajoon. Tämä alasajo tarkoittaa esim. Kuopion museokeskuksen osalta kaikkien alle 100 vuotta vanhojen henkilökuvienv poistamista, joissa on tunnistettavia ei-julkisuuden henkilöitä, museoidemme verkkopalveluista.

Mikäli vastaus hallinnollisten sakkojen kohdistamista viranomaisiin koskevaan kysymykseen on ei, pyydetään esittämään näkemys vaihtoehtoisesta seuraamusjärjestelmästä.

-

Muut yleiset kommentit oikeusturvaa ja seuraamuksia koskevasta 4 luvusta.

-

5 luku. Tietojenkäsittelyn erityistilanteet

Yleiset kommentit henkilötietojen käsittelyä journalistisia, akateemisen, taiteellisen tai kirjallisen ilmaisun tarkoituksia varten koskevasta 27 §:stä.

-

Yleiset kommentit tieteellisiä ja historiallisia tutkimustarkoituksia sekä tilastollisia tarkoituksia varten tapahtuvaa käsittelyä koskevista poikkeuksista ja suojaustoimista

-

Muut yleiset kommentit tietojenkäsittelyn erityistilanteita koskevasta 5 luvusta.

-

Laki rikoslain 38 luvun 9 §:n ja 10 §:n 3 momentin muuttamisesta

Yleiset kommentit tietosuojarikosta koskevasta 9 §:stä.

-

Muut mahdolliset kommentit

Muita huomioita työryhmän mietinnöstä ja ehdotuksesta hallituksen esitykseksi

-

Pekka Kankkunen
Kuopion museokeskus